

Retningslinjer for magtanvendelser

- folkeskoler i Sorø kommune

SORØ
KOMMUNE

Indhold

Lovgrundlag	2
Bekendtgørelse om fremme af god orden i folkeskolen	3
Hvorfor retningslinjer om registrering af magtanvendelse?	4
Hvad må og skal man?	5
Mindsteindgrebsprincippet	5
Hvad må man ikke?	7
De pædagogiske pejlemærker	7
Retningslinjer for indberetning	8
Der skelnes mellem to former for indberetninger	8
Indberetning af nødværge eller nødret	8
Medarbejderens opgave	8
Lederens opgave	8
Indberetning af overtrædelse af reglerne om magtanvendelse	9
Medarbejderens opgave	9
Lederens opgave	9
Lederens opgave, efter hændelsen	9
Forvaltningens opgave, efter hændelsen	9
Bearbejdning og opfølgning på magtanvendelse	10

Lovgrundlag

Lovgrundlag

Grundloven §71¹ - " den personlige frihed er ukrænkelig"
Straffeloven §13² - nødværge og §14 - nødret

§13: Handlinger foretagne i nødværge er straffri, for så vidt de har været nødvendige for at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende uretmæssigt angreb og ikke åbenbart går ud over, hvad der under hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning er forsvarligt.

Stk. 2. Overskrider nogen grænserne for lovligt nødværge, bliver han dog straffri, hvis overskridelsen er rimeligt begrundet i den ved angrebet, fremkaldte skræk eller ophidselse.

Stk. 3. Tilsvarende regler finder anvendelse på handlinger, som er nødvendige for på retmæssig måde at skaffe lovlige påbud adlydt, iværksætte en lovlig pågribelse eller hindre en fanges eller tvangsanbragt persons rømning.

§14: En handling, der ellers ville være strafbar, straffes ikke, når den var nødvendig til afværgelse af truende skade på person eller gods, og lovovertrædelsen måtte anses for at være af forholdsvis underordnet betydning.

Bekendtgørelse om fremme af god orden i folkeskolen bestemmer, at fysisk magt kun må anvendes ved nødværge eller nødret og forbyder legemlig afstraffelse og nedværdigende behandling. Stiller krav om øjeblikkelig dokumentation af episoder med magtanvendelse og informering af forældre samme dag.

Lov om arbejdsmiljø §17³

Stk. 2. Arbejdsgiveren skal endvidere sørge for, at de ansatte får nødvendig oplæring og instruktion i at udføre arbejdet på en farefri måde.

---

¹ § 71 / Folketinget (ft.dk)

² Straffeloven (retsinformation.dk)

³ Arbejdsmiljøloven (retsinformation.dk)

Bekendtgørelse om fremme af god orden i folkeskolen

Jf. Bekendtgørelse om fremme af god orden i folkeskolens⁴ § 3. kan skoleleder iværksætte foranstaltninger overfor en elev, hvis eleven ikke overholder skolens ordensregler, værdiregelsæt eller i øvrigt almindelige normer for god opførsel⁵.

Foranstaltningerne skal stå i rimeligt forhold til forseelsen, og der skal i vurderingen tages hensyn til:

- Forseelsens grovhed.
- Elevens alder.
- Eventuelle forudgående samtaler, påtaler og advarsler.
- Forsømmelsens karakter (forsætligt eller uagtsomt).

"Over for en elev, der trods forudgående samtale, påtale eller advarsel m.v. ikke overholder skolens ordensregler, værdiregelsæt eller i øvrigt almindelige normer for god opførsel, kan følgende foranstaltninger bringes i anvendelse, hvis det er nødvendigt under hensyn til eleven selv eller undervisningen af klassen eller holdet":

- Hjemsendelse for resten af skoledagen.
  - *Kræver samtykke fra forældrene.*
- Eftersidning i op til en time.
  - *Betinget af forudgående meddelelse til forældrene.*
- Overførsel af eleven til anden undervisning på skolen i enkelte timer eller resten af skoledagen.
  - *Betinget af orientering til forældrene samme dag.*
- Omgående udelukkelse af eleven for resten af skoledagen ved vold eller ødelæggelse.
  - *Kræver forudgående meddelelse til forældrene.*
- Udelukkelse af eleven fra undervisningen i hele skoledage i op til 10 skoledage inden for samme skoleår, hvis vold eller andre grove forseelser er involveret.
  - *Betinget af orientering til forældrene.*
- Overflytning af eleven til en parallelklasse på samme afdeling ved samme skole.
  - *Kræver forudgående meddelelse til forældrene.*
- Overflytning af eleven til en klasse på tilsvarende klassetrin på en anden afdeling ved samme skole.
  - *Kræver samtykke fra elev og forældre. I grove tilfælde kan det ske uden samtykke.*
- Overflytning af eleven til en klasse på tilsvarende klassetrin på en anden skole i kommunen.
  - *Kræver samtykke fra elev og forældre samt tilslutning fra lederen af den modtagende skole. I grove tilfælde kan det besluttes uden samtykke, men skal meddeles til Kommunalbestyrelsen.*

Medarbejdere i folkeskolen har ikke særlige eller udvidede beføjelser, til anvendelse af fysiske magtmidler, men er ligesom alle andre borgere underlagt reglerne om nødværge og nødret.

---

⁴ Retsinformation.dk

⁵ NB. I Sorø kommune skal regler for digital adfærd på skolen fremgå tydeligt af skolens ordensregler.

Hvorfor retningslinjer om registrering af magtanvendelse?

Vi er klar over, at i særlige tilfælde kan magtanvendelser være nødvendige. Retningslinjerne er med til at præcisere, i hvilke tilfælde det kan være legitimt at gøre brug af magt.

Det er ikke muligt at opstille præcise og konkrete retningslinjer for i hvilke situationer, det er tilladt eller ikke tilladt at anvende magt. Den enkelte medarbejder må altid anvende sin sunde fornuft og foretage en konkret afvejning af, hvilke tiltag, der er nødvendige inden for lovens rammer.

Retningslinjerne indeholder en procedure, der beskriver hvordan man som ledere og medarbejdere, skal redegøre for en situation, hvor der er anvendt magt, overfor en elev.

Retningslinjerne har til formål at fremme et trygt og inkluderende læringsmiljø, hvor magtanvendelse kun anvendes som sidste udvej i nødvendige situationer. Dokumentationen beskytter både elevernes rettigheder og støtter personalet i deres daglige praksis. Endvidere skal retningslinjerne sikre en tæt og tillidsfuld dialog med hjemmet.

Der gælder følgende principper for alle, der arbejder på en folkeskole i Sorø kommune:

- Magtanvendelser er, som udgangspunkt, ikke tilladt.
- Der skal så vidt muligt altid anvendes pædagogiske metoder og midler til at løse en konfliktsituation.
- Konflikter søges løst gennem et tæt skole-hjem-samarbejde.
- I særlige tilfælde kan magtanvendelser være tilladt, ud fra reglerne om nødværge og nødret.
- Magtanvendelser kan aldrig erstatte omsorg, pleje og pædagogisk bistand.
- Magtanvendelser kan aldrig anvendes som et pædagogisk værktøj.
- Konkrete situationer, med brug af magtanvendelse, skal dokumenteres og indberettes i selvbetjeningsplatformen via Aula.

Retningslinjerne om indberetning af magtanvendelser bidrager til:

- Beskyttelse af eleverne, idet episoden vurderes af en person, der ikke har været involveret i episoden.
- Beskyttelse af medarbejdere i folkeskolen, i form af dokumentation og fakta.
- Mulighed for, at medarbejdere i folkeskolen kan evaluere forløbet og justere den pædagogiske praksis, så et lignende tilfælde ikke gentager sig.
- At sætte fokus på magtanvendelser, inden for folkeskoleområdet.

Hvad må og skal man?

Hvad må og skal man? - Nødværge og nødret

Medarbejdere må og skal afværge en situation, hvor en elev bliver til fare for sig selv.

Medarbejdere må og skal modvirke en situation, hvor en elev bliver eller er i overhængende fare for at blive udsat for et angreb, fra en anden elev.

Medarbejdere må og skal afværge et påbegyndt eller overhængende angreb, på dem selv.

Medarbejdere må og skal afværge ødelæggelse af materielle ting af høj økonomisk eller affektionsværdi.

Mindsteindgrebsprincippet

Med mindsteindgrebsprincippet menes der, at man altid skal gribe til det mindst indgribende middel. Handlinger, der foretages som udslag af nødværge/nødret, kan efter omstændighederne være straffri. Handlingen skal have været "nødvendig, til afværgelse af fare på person eller ting", men det er ikke et krav, at der er tale om et "angreb".

Fysisk magtanvendelse må kun finde sted som en del af nødværge eller nødret og i overensstemmelse med mindsteindgrebsprincippet.

Eksempel på Nødværge

En elev i en 7. klasse bliver pludselig vred under gruppearbejdet og begynder at kaste bøger mod en anden elev. Situationen udvikler sig hurtigt, og der er fare for, at andre elever bliver ramt og kommer til skade. En lærer ser dette og griber hurtigt ind ved at holde den aggressive elevs arme for at forhindre yderligere kast. Indgrebet varer kun så længe, det er nødvendigt for at stoppe faren og genskabe roen. Efter episoden taler læreren og skolelederen med eleven og de involverede parter, og forældrene kontaktes for at orientere dem om hændelsen. Magtanvendelsen indberettes som nødværge.

Forklaring: Dette indgreb falder ind under nødværge, da læreren fysisk måtte gribe ind for at forhindre skade på andre. Indgrebet var nødvendigt og proportionelt i forhold til situationens farlighed.

Eksempel på Nødret

En lærer opdager en elev fra 0.klasse, der er låst inde på et toilet på skolen. Læreren kan høre tydelige tegn på panik og åndedrætsbesvær. Døren er gået i baglås. Læreren vurderer, at der er risiko for alvorlig skade på elevens helbred, hvis ikke døren åbnes med det samme. For at hjælpe eleven vælger læreren at bryde døren op, selvom dette teknisk set er hærværk ifølge straffeloven.

Forklaring: Dette er et eksempel på nødret, da læreren bryder straffeloven ved at ødelægge skolens ejendom for at hjælpe eleven. Handlingens ulovlighed ophæves, fordi den er nødvendig for at afværge truende skade, og den anses som proportional i forhold til den risiko, eleven er udsat for.

Andre eksempler:

- **Selvskadende adfærd:** Hvis en elev udviser selvskadende adfærd, kan personalet fastholde eller støtte eleven fysisk for at beskytte vedkommende, indtil eleven er faldet til ro.
- **Overfald på andre elever eller medarbejdere:** Ved fysiske overgreb mod andre kan medarbejdere gribe ind for at stoppe situationen. Dette kan indebære adskillelse af elever, der slås, eller fysisk fastholdelse af en elev, der angriber en medarbejder.
- **Forebyggelse af fare og skade:** Når en elev udviser truende adfærd over for inventar eller andre mennesker, som kan føre til betydelig skade, kan medarbejderne holde eleven tilbage for at beskytte omgivelserne og undgå materiel skade.
- **Fjernelse fra undervisningen:** Hvis en elevs adfærd skaber betydelig uro og ikke kan løses inden for klassefællesskabet, kan medarbejderen fjerne eleven fra lokalet og kontakte forældrene, hvis det er nødvendigt.

Alle situationer vedr. materiel skade skal søges afværget ved en pædagogisk indsats.

Lykkedes det ikke, har en medarbejder eksempelvis beføjelse til fysisk at afværge hærværksadfærd på skolen. Hvis en elev i vrede og frustration ødelægger noget af mindre værdi, er det aldrig tilladt at tage fat om elev og fastholde denne.

Udgangspunktet i en situation, hvor der opstår en konflikt, er, at medarbejderen skal forsøge at anvende konfliktnedtrappende metoder ud fra kendskabet til den enkelte elev og viden om elevens eventuelle udfordringer. Medarbejderen skal være bevidst om, at pågældendes egen adfærd ikke har en konfliktoptrappende virkning i situationen, f.eks. ved at stille krav, som eleven ikke er i stand til at honorere, eller ved en ufleksibel pædagogisk tilgang.

Der gælder ikke særlige regler, selvom forældrene giver samtykke til en magtanvendelse.

Hvad må man ikke?

Hvad må man ikke? – Overtrædelse af reglerne om magtanvendelse

Følgende former for magtanvendelse er altid forbudt:

- **Legemlig afstraffelse:** Enhver form for fysisk straf som slag, skub eller smertepåvirkning er ulovlig.
- **Fiksering af elever:** Det er ikke tilladt at fastholde elever med hjælpemidler, eller at fastholde dem i længere tid end nødvendigt for at afværge situationen.
- **Isolation:** Elever må ikke isoleres alene uden opsyn. Tilbageholdelse i et rum eller anden form for isolering betragtes som nedværdigende.
- **Nedværdigende behandling:**
  - Skæld ud, der overstiger almindelig grænsesætning, herunder aggressiv/truende adfærd.
  - Personlige eller sarkastiske kommentarer om elevens præstationer eller personlighed, fx "Du kan jo ikke finde ud af noget."
  - Udstilling af elevens fejl offentligt foran klassen uden pædagogisk begrundelse.
  - Trusler om sanktioner som bortvisning uden pædagogisk relevans.

Det kan være lettere at overholde retningslinjerne om fysiske magtanvendelser, end forbuddet mod psykiske magtanvendelser, idet håndteringen af dette især stiller krav, til den enkelte folkeskoles værdier og normer – hvordan man omgås hinanden, og hvordan medarbejderne taler til og om hinanden og eleverne.

Det kan derfor have stor betydning, at folkeskolerne løbende drøfter, hvordan medarbejdernes tilgang er til eleverne, samt hvordan de taler til og om elever. I Sorø kommune arbejder alle folkeskoler/medarbejdere efter de pædagogiske pejlemærker. Pejlemærkerne er et fælles sprog, og et fælles værdigrundlag, der kan være med til sikre vores måde at møde, og tale til og om, eleverne på.

De pædagogiske pejlemærker

1. Mennesker opfører sig ordentligt, hvis de har mulighed for det.
2. Udvikling er altid en mulighed.
3. Vi inkluderer den andens perspektiv.
4. Vi står skulder ved skulder.
5. Vi indgår selv i ligningen.
6. Håb er også en handling.
7. Vi udvikler løsninger i fællesskab.
8. Vi finder den bagvedliggende mening.
9. Vi taler, så andre får lyst til at lytte, og lytter, så andre får lyst til at tale.
10. Vi har øje for både problemerne og det, der lykkes.

Retningslinjer for indberetning

Der skelnes mellem nødværge eller nødret, og overtrædelse af reglerne om magtanvendelse.

Begge typer af magtanvendelser skal indberettes i selvbetjeningsplatformen via Aula.

Alle overtrædelser af reglerne om magtanvendelser, skal registreres og indberettes til den pågældende leder hurtigst muligt og senest inden for 24 timer efter episoden. Forældrene skal orienteres samme dag som magtanvendelsen har fundet sted. Eleven skal høres om episoden på hensigtsmæssig vis, alder og udvikling taget i betragtning, hvor der forinden træffes en vurdering af hvilken voksen, der skal tale med eleven. De indsendte indberetninger bliver automatisk journaliseret og sendt som digital post til forældrene, samt på mail til den pædagogiske leder.

Indberetning af nødværge og nødret journaliseres, men sendes ikke til forældrene.

Én gang årligt laver forvaltningen en opgørelse af antal magtanvendelser i folkeskolerne.

Der skal ligeledes oprettes en A-skade i SafetyNet, hvis medarbejderen har lidt overlast.

Det kan være en arbejdsulykke af større grad med fysisk eller psykisk personskade, der kræver sygemelding og behandling, eller en arbejdsulykke af mindre alvorlig karakter, som ikke er behandlingskrævende og forbundet med fravær. En "nær-ved hændelse", hvor en situation kunne have været gået galt, registreres også som A-skade og det samme gør krænkende handlinger, hvor personale bliver truet, spyttet på eller lignende.

Der skelnes mellem to former for indberetninger

Indberetning af nødværge eller nødret

Medarbejderens opgave

- Dialog med elevens forældre.
- Have øje for elevens perspektiv på episoden.
- Have en pædagogisk dialog med leder og klassens medarbejdere, omkring opgaveløsning, for at opnå pædagogisk handlekompetence.
- Indberetning på selvbetjeningsplatformen via Aula.

Lederens opgave

- Sikre, at hændelsen bearbejdes, med henblik på forebyggelse af lignende situationer.
- Understøtte medarbejderen i ovenstående.

Er lederen i tvivl om, hvorvidt magtanvendelsen falder inden for reglerne, om lovligt nødværge eller nødret, kontakter lederen forvaltningen, som vurderer det videre forløb.

Indberetning af overtrædelse af reglerne om magtanvendelse

Medarbejderens opgave

- Orienter den pågældende leder – hurtigst muligt.
- Det samme gør sig gældende, hvis man er vidne til overtrædelse af reglerne om magtanvendelse.

Lederens opgave

- Sikre, at forældrene orienteres hurtigst muligt.
- Sikre høring af eleven om episoden.
- Sikre, at der laves en skriftlig indberetning i samarbejde med pågældende medarbejder.
- Sikre, at hændelsen bearbejdes, med henblik på forebyggelse af lignende situationer.
- Vurdere om episoden skal følges op af særlige tiltag.

Lederens opgave, efter hændelsen

En indberetning kan aldrig stå alene, men kan f.eks. blive en del af en handleplan, samt udvikling/justering af praksis.

Det er lederens opgave, i samarbejde med personalet, at bearbejde en opstået hændelse og forebygge, at lignende situationer opstår. På sidste side er der skema til "Bearbejdning og opfølgning på magtanvendelse".

I forlængelse af en magtanvendelse, skal der ske en opfølgning, i forhold til den enkelte elev, gennem omsorg og dialog.

Det er lederens opgave at vurdere om der skal tages særlige hensyn til medarbejdere eller forældre, i forbindelse med orientering af forældrene efter en hændelse. Dette for at være på forkant med en hensigtsmæssig håndtering og forståelse for eventuelle frustrationer og reaktioner fra forældrenes side.

Det er lederens ansvar, at alle medarbejdere er bekendt med lovgivningen og ovenstående retningslinjer for magtanvendelse.

Forvaltningens opgave, efter hændelsen

Det er forvaltningens opgave at føre tilsyn med, hvordan reglerne om magtanvendelse forvaltes.

Forvaltningen skal rette fokus mod forhold, herunder magtanvendelser, som kan være medskabende til et dårligt psykisk arbejdsmiljø for medarbejderne.

Bearbejdning og opfølgning på magtanvendelse

Udarbejdet dato.:

(Dette skema skal udfyldes af medarbejderne efter indberetning af en konkret magtanvendelse)

Var der signaler op til forløbet, som kunne have skabt et billede af, hvad der var ved at ske? – Hvilke?
Hvilke styrker havde de(t) indgreb, der blev anvendt, i den opståede situation?
Kunne der have været anvendt mindre omfattende indgreb til at tackle den opståede situation? – Hvilke?
Hvordan virkede initiativer til genopretning af tryghed og integritet?
Kunne der have været taget andre initiativer - Hvilke?
Hvilke fremadrettede tiltag vil vi foreslå, at skolen iværksætter?